Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om forslag til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv om beskyttelse af personer, der engagerer sig offentligt, mod åbenbart grundløse eller urimelige retssager (»strategiske retssager mod offentligt engagement«)

(COM(2022) 177 final — 2022/0117 (COD))

(2023/C 75/20)

Ordfører: **Tomasz Andrzej WRÓBLEWSKI**

Medordfører: **Christian MOOS**

Retsgrundlag	Artikel 304 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde
Kompetence	Sektionen for Beskæftigelse, Sociale Spørgsmål og Unionsborgerskab
Vedtaget i sektionen	29.9.2022
Vedtaget på plenarforsamlingen	26.10.2022
Plenarforsamling nr.	573
Resultat af afstemningen	
(for/imod/hverken for eller imod)	143/2/6

1. **Konklusioner og anbefalinger**

1.1. EØSU bifalder Kommissionens initiativ, som er et skridt i den rigtige retning for at bekæmpe de retssager, der skal lukke munden på f.eks. journalister, og som har været i stigning i Europa siden 2015 ([1]). Bekæmpelse af strategiske retssager mod offentligt engagement (SLAPP), dvs. retssager, der anlægges over for offentligt engagement, og som er helt eller delvist grundløse, og hvis hovedformål er at forhindre, begrænse eller straffe offentligt engagement, er nøglen til, at der kan udvikle sig et informeret civilsamfund og gennemsigtighed i det offentlige liv. Da SLAPP-sager også anlægges af parter uden for EU, bidrager foranstaltninger mod SLAPP til at beskytte det europæiske demokrati mod eksterne trusler.

1.2. Der er ofte en betydelig uligevægt i magtbalancen i SLAPP-retssager, idet sagsøgerne har flere økonomiske eller institutionelle ressourcer, hvilket gør det forholdsvis nemt for dem at anlægge sag. Det er derfor vigtigt at sikre, at de sagsøgte får de rette værktøjer til at forsvare sig i denne i øjeblikket ulige kamp.

1.3. Det bør understreges, at SLAPP-sager er misbrug af lovgivningen og ikke kan accepteres i demokratiske retsstater. Journalister, især uafhængige journalister, er de mest sårbare over for denne trussel, men alle andre deltagere i den offentlige debat kan blive ramt.

1.4. Det er også vigtigt at adskille SLAPP-sager fra beskyttelsen af personlige rettigheder og muligheden for at forsvare sit gode navn og rygte i tilfælde af ærekrænkelse. SLAPP er udtryk for en adfærd, der er grundløs, og har til formål at undertrykke den offentlige debat og lukke munden på deltagerne. Argumenter imod SLAPP bringer således ikke retten til domstolsprøvelse i fare og beskytter ikke dem, der formidler falsk eller ærekrænkende indhold.

1.5. EØSU bifalder de foreslåede mekanismer, men under lovgivningsarbejdet bør man overveje at udvide listen med andre foranstaltninger. Der kunne f.eks. være indførelse af en præjudiciel afgørelse om at afslutte en sag, der ikke opfylder kravene, sammenlægning af sager på begæring af sagsøgte i sagsøgtes jurisdiktion, fastsættelse af en tidsfrist for retssagen eller indførelse af en fasttrack-procedure og udelukkelse af muligheden for, at en anden person end sagsøgeren kan finansiere sagen.

([1]) CASE-rapport (https://www.the-case.eu/slapps-in-europe).

1.6. Da det kan tage flere år, før lovgivningsprocessen er afsluttet, bør der i tillæg til gennemførelsen af ny lovgivning ses på en revision af den nationale lovgivning med henblik på at finde mekanismer, der på nuværende tidspunkt kan bruges til at imødegå SLAPP. Hvis man finder årsagerne til, at de eksisterende mekanismer ikke anvendes effektivt, kan det bidrage til en bedre beskyttelse af deltagerne i den offentlige debat.

1.7. Overvågningen af SLAPP-sager og effektiviteten af de gennemførte løsninger er også et vigtigt spørgsmål. Det bør overvejes, hvem der skal foretage vurderingerne heraf, navnlig med tanke på at SLAPP-sager også kan anlægges af offentlige institutioner. Hvis denne kompetence overdrages til medlemsstaterne, er der således en sandsynlighed for, at det tilsigtede mål ikke vil blive opfyldt i tilstrækkelig grad.

1.8. Dertil kommer, at evalueringen af anvendelsen af direktivet bør foretages i en så kort periode som muligt for at sikre, at direktivets mål nås så effektivt som muligt. EØSU mener, at en kortere periode end den foreslåede femårige periode vil være mere hensigtsmæssig.

1.9. Det foreslåede direktiv skal kun finde anvendelse på grænseoverskridende sager, og derfor er det også vigtigt at arbejde hen imod, at de enkelte medlemsstater indfører tilsvarende initiativer for nationale sager. Hvis anvendelsesområdet begrænses til grænseoverskridende sager, er det kun nogle deltagere i den offentlige debat, der vil være beskyttet, og især vil lokale journalister, aktivister og whistleblowere blive overset. En omfattende indsats mod SLAPP kræver en ensartet tilgang i både grænseoverskridende og nationale sager.

1.10. Medlemsstaterne bør også opfordres til at revidere deres nationale lovgivning med henblik på at afkriminalisere ærekrænkelse. Alle sager vedrørende personlige rettigheder bør være civile søgsmål. Et eventuelt strafferetligt ansvar fører til en situation, hvor deltagerne i den offentlige debat kan blive mere bange for at udtrykke deres holdninger eller fordømme forseelser.

1.11. EØSU understreger, at det ud over lovbestemmelser er ekstremt vigtigt, at der gennemføres passende uddannelses- og oplysningsforanstaltninger for såvel jurister (navnlig dommere og parternes advokater) og deltagere i den offentlige debat, dvs. journalister, sociale aktivister, menneskerettighedsforkæmpere, whistleblowere og almindelige borgere.

2. **Generelle bemærkninger**

2.1. Ytringsfriheden samt den mediefrihed, der følger deraf, er en af de grundlæggende værdier, som demokratiske retsstater skal sikre.

2.2. Retten til ytringsfrihed, som den kommer til udtryk i artikel 11 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder, omfatter meningsfrihed og frihed til at videreformidle oplysninger eller tanker uden indblanding fra offentlige myndigheders side og uden hensyn til landegrænser. Samtidig understreges respekten for mediefrihed og -pluralisme. Lignende garantier findes i mange andre retsakter, f.eks. verdenserklæringen om menneskerettigheder, den europæiske menneskerettighedskonvention, Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2019/1937 ([2]) om beskyttelse af personer, som indberetter overtrædelser af EU-retten (»whistleblowerdirektivet«) og retsakter vedtaget af de enkelte medlemsstater, hvilket viser deres universelle karakter og vigtige rolle.

2.3. I de seneste årtier har den teknologiske udvikling ændret den offentlige debat dramatisk. Indtil for nylig var de vigtigste medier for denne debat TV, radio og aviser, der hovedsagelig skabes af professionelle journalister, og whistleblowere. I dag er en vigtig rolle blevet overtaget af online medier, hvor alle har mulighed for at formulere deres meninger og henvende sig til et bredt publikum, herunder anonymt.

([2]) Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2019/1937 af 23. oktober 2019 om beskyttelse af personer, der indberetter overtrædelser af EU-retten (EUT L 305 af 26.11.2019, s. 17).

2.4. I forbindelse med medieudviklingen og de teknologiske ændringer er det helt afgørende, at der indføres mekanismer, der sikrer reel beskyttelse af ytringsfriheden for alle deltagere i den offentlige debat, dvs. ikke kun professionelle journalister, men også miljøaktivister ([3]) og sociale aktivister, menneskerettighedsforkæmpere, ikkestatslige organisationer, whistleblowere ([4]) i bred forstand, engagerede borgere, fagforeninger og alle andre enkeltpersoner og organisationer, der udtaler sig offentligt om socialt vigtige spørgsmål.

2.5. Det er vigtigt, at ikke blot betydningen af mediefrihed understreges, men også behovet for at sikre mediepluralismen. EØSU gentager sine konklusioner om »sikring af mediefrihed og -pluralisme i Europa« ([5]). Åben debat, der ikke er begrænset på nogen måde, er grundlaget for et deltagelsesbaseret samfund, som igen er en forudsætning for et godt fungerende demokrati ([6]). Udelukkelse af en hvilken som helst stemme fra den offentlige debat kan føre til og har ført til sociale spændinger og vold. Medier bør ikke forstås snævert som en specialiseret gruppe af enheder, der udøver medieaktiviteter på et professionelt grundlag, men også som aktiv deltagelse af enkeltpersoner, der udveksler synspunkter eller åbent fremlægger deres holdninger, uanset hvilken kilde de bruger: internet, fora, blogs eller podcast. Dette er særlig vigtigt i lande med offentlige medier, der er kontrolleret af regerende politiske partier, og i lande, hvor de private medier er ejet af nogle få, som forsøger at kontrollere budskabet og begrænse mangfoldigheden af offentlige debatter.

2.6. I EU undergraver det stadigt mindre råderum for civilsamfundet civilsamfundsorganisationernes muligheder for at spille en afgørende rolle i demokratiets og retsstatens funktion og beskyttelse. Strategiske retssager mod offentligt engagement (SLAPP) er et instrument, der bruges til at lukke munden på det kritiske civilsamfund. EØSU bifalder Europa-Parlamentets beslutning om foranstaltninger til bekæmpelse af indskrænkningen af råderummet for civilsamfundet ([7]) og betragter det foreslåede direktiv som ikke blot en foranstaltning i EU's værktøjskasse, men også som et afgørende skridt i retning mod at bringe denne praksis til ophør.

2.7. Flere muligheder for at offentliggøre udtalelser, advarsler og øget social aktivisme gør det muligt dels at udvide den offentlige debat, dels at bekæmpe socialt foruroligende udviklinger ved at afsløre statens eller private institutioners magtmisbrug, herunder korruption eller uretmæssig tilegnelse af offentlige midler. EØSU påpeger, at medierne (bredt defineret og inkl. professionelle aktiviteter og amatøraktiviteter, der udøves af deltagere i offentlige debatter) som »den fjerde statsmagt« ikke blot har til opgave at være meningsdannere, men også at overvåge offentlige myndigheders og private aktørers aktiviteter. Beskyttelsen af »den fjerde statsmagt« er derfor ekstremt vigtig som garanti for demokratiske standarder og retsstatsprincippet.

2.8. Misbrug af retssager til at kvæle den offentlige debat bliver stadig mere udbredt i medlemsstaterne. Indflydelsesrige enkeltpersoner, institutioner og virksomheder med omfattende økonomiske og organisatoriske ressourcer bruger deres magt til at lukke munden på kritikere med hjælp fra innovative værktøjer som f.eks. misbrug af databeskyttelseslovgivningen eller ved at forlange, at journalister afslører deres kilder, hvorimod kritikerne, herunder individuelle journalister og civilsamfundsaktører, der optræder som whistleblowere, ofte ikke har de økonomiske og organisatoriske ressourcer til at forsvare sig mod uberettigede retssager. Nogle af de fysiske og juridiske personer, der anvender SLAPP over for borgere og civilsamfundsaktører i EU, kommer fra lande uden for EU. I en tid med tiltagende geopolitiske spændinger skal EU udstyres med en værktøjskasse af foranstaltninger til at beskytte demokratiet mod eksterne trusler, herunder foranstaltninger mod SLAPP.

([3]) NAT/824 — Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs informationsrapport om Miljøbeskyttelse som en forudsætning for overholdelse af de grundlæggende rettigheder.

([4]) SOC/593 — Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om Øget whistleblowerbeskyttelse på EU-plan (EUT C 62 af 15.2.2019, s. 155).

([5]) SOC/635 — Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om Sikring af mediefrihed og -pluralisme i Europa (initiativudtalelse) (EESC 2021/01539) EUT C 517 af 22.12.2021, s. 9.

([6]) REX/545 — Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs informationsrapport: Støtte til den uafhængige mediesektor i Belarus.

([7]) Europa-Parlamentets beslutning om indskrænkning af råderummet for civilsamfundet i Europa (2021/2103(INI)) (EUT C 347 af 9.9.2022, s. 2).

2.9. SLAPP-retssager er ikke omfattet af retten til domstolsprøvelse. Deres formål er ikke at håndhæve sagsøgerens rettigheder, men at skræmme og svække oppositionen og dræne den sagsøgte for ressourcer. Retssagerne er ofte grundløse og anlægges flere gange, og den faktiske virkning er at skræmme og lukke munden på de sagsøgte organisationer, enkeltpersoner eller endda disses familiemedlemmer i den offentlige debat og søge at hindre yderligere aktivitet. Hvis den slags afskrækkende virkninger på aktivitet ikke imødegås, kan konsekvensen være monopolisering eller oligopolisering af medierne, hvilket er uforeneligt med idealet om en demokratisk retsstat.

2.10. I betragtning af mediernes, ikkestatslige organisationers, andre enheders og whistlebloweres centrale rolle i at skabe et civilsamfund og handle i offentlighedens interesse er det ekstremt vigtigt at sikre, at de beskyttes tilstrækkeligt i tilfælde af krænkelser eller forsøg på krænkelse af ytringsfriheden, navnlig i en situation med en åbenlys ubalance mellem magt og ressourcer. Sidstnævnte kan få den negative følgevirkning, at sagsøgte ikke længere ønsker at deltage i den offentlige debat og fordømme misbrug eller korruption eller menneskerettighedskrænkelser. De høje sagsomkostninger, som bliver endnu højere, når der er tale om strategisk adfærd for at forlænge sagens varighed, udgør et stort problem for dem, der er et indlysende mål for SLAPP.

2.11. Nogle gange ledsages strategiske retssager, der har til formål at kvæle den offentlige debat, af andre forkastelige aktiviteter såsom intimidering, chikane og trusler mod den sagsøgte. Også disse foranstaltninger er ødelæggende for civilsamfundet og offentlighedens interesser og bør imødegås med en hård og øjeblikkelig reaktion, uanset de involverede aktørers økonomiske midler og privilegier.

2.12. Imidlertid kan vi ikke ignorere problemet med falske oplysninger og åbenlyse hadefulde ytringer, som bør underlægges kontrol og, hvis de findes at være overtrædelser, fjernes fra det offentlige rum. EØSU efterspørger imidlertid en streng og korrekt anvendelse af de eksisterende protokoller, der følger af anvendelsen af Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2012/29/EU ([8]), da retssager herom ikke må føre til indskrænkninger af ytringsfriheden i en situation, hvor de oplysninger og meninger, der videreformidles, ikke udgør falske nyheder og ikke tilskynder til had ([9]). Under alle omstændigheder må denne praksis ikke bruges som undskyldning for at begrænse ytringsfriheden.

2.13. EØSU bifalder Kommissionens forslag til direktiv om beskyttelse af personer, der engagerer sig offentligt, mod åbenbart grundløse eller urimelige retssager ([10]) og Kommissionens henstilling (EU) 2022/758 ([11]) om beskyttelse af journalister og menneskerettighedsforkæmpere, der engagerer sig offentligt, mod åbenbart grundløse eller urimelige retssager.

2.14. EØSU opfordrer Europa-Parlamentet og Rådet til straks at vedtage direktivet, da det haster med at gennemføre foranstaltninger til beskyttelse af journalister, civilsamfundsaktører og andre, der engagerer sig offentligt.

2.15. EØSU bifalder den irske regerings beslutning om at deltage i vedtagelsen og anvendelsen af direktivforslaget. I medfør af artikel 3 og artikel 4a, stk. 1, i protokol nr. 21 om Det Forenede Kongeriges og Irlands stilling for så vidt angår området med frihed, sikkerhed og retfærdighed, der er knyttet som bilag til traktaten om Den Europæiske Union og til traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde, kan Irland beslutte at give meddelelse om og deltage i vedtagelsen og anvendelsen af dette direktiv.

2.16. Ud over anbefalingerne i Kommissionens forordning om SLAPP opfordrer EØSU Danmarks regering til at vedtage national lovgivning, der sikrer samme beskyttelsesniveau for personer, der engagerer sig offentligt, mod strategiske retssager, som det, der er fastsat i direktivforslaget. I medfør af artikel 1 og 2 i protokol nr. 22 om Danmarks stilling, der er knyttet som bilag til traktaten om Den Europæiske Union og til traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde, deltager Danmark ikke i vedtagelsen af dette direktiv, som ikke er bindende for og ikke finder anvendelse i Danmark.

([8]) Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2012/29/EU af 25. oktober 2012 om minimumsstandarder for ofre for kriminalitet med hensyn til rettigheder, støtte og beskyttelse og om erstatning af Rådets rammeafgørelse 2001/220/RIA (EUT L 315 af 14.11.2012, s. 57).

([9]) SOC/712 — Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om Meddelelse fra Kommissionen til Europa-Parlamentet og Rådet — Et mere inklusivt og beskyttende Europa: udvidelse af listen over strafbare handlinger i EU til hadefuld tale og hadforbrydelser (EESC 2022/00299) (EUT C 323 af 26.8.2022, s. 83).

([10]) COM(2022) 177 final.

([11]) Kommissionens henstilling (EU) 2022/758 af 27. april 2022 om beskyttelse af journalister og menneskerettighedsforkæmpere, som engagerer sig offentligt, mod åbenbart grundløse eller urimelige retssager (»strategiske retssager mod offentligt engagement«) EUT L 138 af 17.5.2022, s. 30.

2.17. EØSU mener, at de vedtagne foranstaltninger ikke i urimelig grad må begrænse retten til domstolsprøvelse og kun bør anvendes i tilfælde af misbrug og uretmæssig anvendelse.

2.18. EØSU mener, at retlige foranstaltninger, der hindrer anvendelsen af grundløse og urimelige retssager, bør suppleres med uddannelses- og oplysningsforanstaltninger og et netværk af organisationer, der yder juridisk bistand til personer og institutioner, som disse retssager anlægges imod. Især er der behov for den rette uddannelse af retsvæsenets aktører — både dommere og forsvarsadvokater — i lyset af deres vigtige rolle, og fordi deres beslutninger og handlinger er afgørende for målet om og garantien for ytringsfrihed.

3. **Særlige bemærkninger**

3.1. Den tiltagende negative udvikling, hvor der anlægges strategiske retssager for at kvæle offentligt engagement (SLAPP) er et alvorligt problem. Derfor er Kommissionens og Europa-Parlamentets indsats for at bekæmpe dette fænomen af stor betydning, da det er afgørende for at sikre passende beskyttelse af deltagerne i offentlige debatter, hvor retten til domstolsprøvelse er blevet misbrugt til at skabe en afskrækkende virkning, der lukker munden på de sagsøgte og afskrækker dem fra at fortsætte deres aktiviteter.

3.2. Alle deltagere i den offentlige debat bør beskyttes mod SLAPP-sager, uanset om SLAPP-sagerne er af national eller grænseoverskridende karakter. EØSU er enig i, at retssager, der anlægges i en medlemsstats jurisdiktion mod en person, der har bopæl i en anden medlemsstat, i reglen er mere komplekse og dyrere for den sagsøgte. Dette kan dog også være tilfældet, når der anlægges sag i en anden by, eller når der anvendes procestaktik til at trække retssager i det samme land ud og gøre dem dyrere. Hvis det kun er sager med virkninger over grænserne, der reguleres, kan det føre til ubegrundet forskelsbehandling i forhold til rettighederne for enkeltpersoner og organisationer, der er involveret i retssager med en lokal virkning, og som i reglen indebærer begrænsede økonomiske, personalemæssige og organisatoriske ressourcer.

3.3. For at direktivet kan fungere efter hensigten, skal der fastlægges et passende og entydigt retsgrundlag for de foranstaltninger, der skal træffes. Det skal bemærkes, at hovedformålet med mekanismerne mod SLAPP ikke er at sikre en korrekt afvikling af retssager (hvilket kan ske i overensstemmelse med de nationale procedurer), men at beskytte rettighederne for sagsøgte, som måske ikke har tilstrækkelige retlige og økonomiske midler. EØSU mener, at sagsøgte, hvis stilling som regel er svagere end sagsøgernes, bør have adgang til mekanismer, der giver dem mulighed for at forsvare sig over for urimelige påstande, der udgør misbrug af retten til domstolsprøvelse.

3.4. EØSU påpeger, at indførelsen af en betingelse om grænseoverskridende virkning gør, at det for hver sag bliver nødvendigt at undersøge, 1) om begge parter i retssagen er hjemmehørende eller etableret i den anden medlemsstat, 2) om deltagelsen i en offentlig debat om et spørgsmål af almen interesse er relevant for mere end en stat, og 3) om sagsøgeren eller tilknyttede enheder har anlagt parallelle eller tidligere retssager mod de samme eller tilknyttede sagsøgte i en anden medlemsstat. Navnlig kan den anden betingelse føre til en skønsmæssig vurdering og begrænse beskyttelsen af den sagsøgte.

3.5. EØSU er enig i, at beskyttelsen mod SLAPP ikke kun bør angå civilretlige spørgsmål. Der bør lægges særlig vægt på internationale organisationers (Menneskerettighedskomitéen, Organisationen for Sikkerhed og Samarbejde i Europa, Europarådet) holdning til fjernelse af ærekrænkelser fra strafferetten. De foranstaltninger, der hidtil er truffet, har ikke givet de forventede resultater, fordi ærekrænkelse i nogle medlemsstater stadig er en lovovertrædelse, der kan straffes med både bøde og fængsel. Det er ikke muligt frit at deltage i den offentlige debat med truslen om strafferetlig forfølgelse hængende over hovedet. EØSU anbefaler, at der træffes effektive foranstaltninger for at sikre, at medlemsstaterne fjerner strafferetlig ærekrænkelse, som er et levn fra en skammelig fortid og truer ytringsfriheden.

3.6. Strafferetlige sanktioner har et afskrækkende formål, uanset om de anvendes eller ej. Der er derfor endnu større sandsynlighed for, at de bremser den offentlige debat end civile retssager. Hvis den strafferetlige beskyttelse ophæves, kan det føre til en bevidst forskydning fra civilretlige til strafferetlige retssager i fraværet af yderligere beskyttelse af den anklagede i strafferetlige sager.

3.7. EØSU påpeger, at SLAPP-sager ikke kun kan anlægges af privatretlige organer eller institutioner, men også af statslige organer såsom den offentlige anklagemyndighed, og at direktivets anvendelsesområde derfor skal gælde for alle disse institutioner. EØSU opfordrer til, at fysiske og juridiske personer, der engagerer sig i den offentlige debat, beskyttes tilsvarende også i sådanne sager. I den forbindelse bør der lægges særlig vægt på overvågning af SLAPP-sager. Overdragelse af denne opgave til medlemsstaterne rejser legitime spørgsmål, med tanke på at offentlige myndigheder også kan være sagsøgere i SLAPP-retssager. Man bør overveje at inddrage uafhængige organisationer i disse aktiviteter eller at indføre en overvågningsprocedure på overnationalt plan.

3.8. Det er vigtigt, at det ikke kun er journalister og menneskerettighedsforkæmpere, der anses for at være målgruppen for SLAPP-retssager, selv om disse erhverv bør betragtes som særligt udsatte i den forbindelse. Målgruppen bør defineres i forhold til funktion (på grundlag af de iværksatte aktiviteter) og ikke uddannelse eller erhverv. På den måde vil man kunne beskytte både personer, der ikke er direkte involveret i medieaktiviteter, og f.eks. engagerede borgere, der offentligt omtaler misbrug i deres lokalsamfund eller andre typer whistleblowere i en bredere sammenhæng.

3.9. De proceduremæssige garantier, der foreslås i direktivforslaget — sikkerhedsforanstaltninger, tidlig afvisning af åbenbart grundløse påstande i retssager, retsmidler i tilfælde af urimelige retssager og beskyttelse mod domme afsagt i tredjelande — hilses velkommen. Det bør imidlertid overvejes at indføre yderligere foranstaltninger, der kan supplere og lette domstolenes arbejde, f.eks. ved at gøre det nemmere at sammenlægge eller afsige kendelse om sammenlægning af forskellige retssager mod samme sagsøgte, når der er tale om retssager anlagt af samme eller tilknyttede sagsøgere.

3.10. EØSU mener også, at det vil være nyttigt at indføre en vis automatik i form af en »præjudiciel afgørelse«, hvor retssager anses for ikke at opfylde kravene, dvs. åbenbart opfylder kriterierne for at være SLAPP. Dette ville endda bane vej for, at der ikke indledes retssager i åbenlyse tilfælde. Det ville reducere omkostningerne (ikke kun de private, men også de offentlige omkostninger) og begrænse antallet af sager til videre behandling.

3.11. Det er også værd at overveje yderligere løsninger baseret på eksisterende mekanismer såsom:

— sammenlægning af sager efter anmodning fra sagsøgte i vedkommendes jurisdiktion

— fastsættelse af en tidsfrist for retssagen eller indførelse af en fasttrack-procedure (i lighed med valgprocedurer)

— udelukkelse af muligheden for, at en anden person end sagsøgeren kan finansiere retssagen (tredjepartsfinansiering).

3.12. I betragtning af det stigende antal SLAPP-sager anbefaler EØSU, at medlemsstaterne anvender de regler mod SLAPP, der er indeholdt i direktivet, i sager, der er i gang eller påbegyndes, når de nye regler træder i kraft.

3.13. Samtidig er det nødvendigt at revidere den nationale lovgivning om de nuværende foranstaltninger til bekæmpelse af SLAPP-sager. Effektiviteten af de eksisterende mekanismer kan gøre det muligt at forbedre de planlagte foranstaltninger og reelt yde beskyttelse til dem, der er i målgruppen for SLAPP. Hvis der allerede findes redskaber i den nationale lovgivning, som i det mindste delvis kan løse det pågældende problem, vil det være nødvendigt at klarlægge årsagerne til, at de ikke anvendes hensigtsmæssigt. En sådan analyse vil på den ene side, uanset det foreslåede direktiv, kunne forbedre situationen for de deltagere i den sociale debat, der er truet af SLAPP-sager, og på den anden side være en interessant undersøgelse som led i udarbejdelsen og gennemførelsen af ny lovgivning.

3.14. Da direktivforslaget ikke omfatter nationale sager, bifalder EØSU henstilling (EU) 2022/758 om beskyttelse af journalister og menneskerettighedsforkæmpere, der engagerer sig offentligt, mod åbenbart grundløse eller urimelige retssager, og opfordrer kraftigt medlemsstaterne til at sikre samme beskyttelsesniveau som fastsat i direktivforslaget. EU's aktiviteter bør dog ikke begrænses til henstillinger, men kræve, at medlemsstaterne harmoniserer deres lovgivning på dette område for at sikre et ensartet beskyttelsesniveau mod SLAPP i alle medlemsstater. Dette gælder navnlig juridiske definitioner og beskyttelsens omfang i forbindelse med SLAPP for at undgå forskellige fortolkninger og forskellige beskyttelsesniveauer i medlemsstaterne.

3.15. I lyset af udviklingen af problemet med strategiske retssager, der har til formål at kvæle den offentlige debat, anbefaler EØSU, at direktivets anvendelse revideres efter højst tre år i stedet for de fem år, der i øjeblikket er fastsat. Medlemsstaterne bør således give Kommissionen oplysninger om anvendelsen af direktivet to år efter dets gennemførelse. Kommissionen bør fremlægge en rapport om direktivets anvendelse et år senere, dvs. tre år efter gennemførelsen.

3.16. EØSU opfordrer Kommissionen til at høre journalister og alle interessenter, arbejdsmarkedets parter og civilsamfundsorganisationer i forbindelse med revisionen for at supplere medlemsstaternes oplysninger med uafhængige vurderinger af direktivets anvendelse.

3.17. Det er vigtigt, at de uddannelsesforanstaltninger, der er angivet i henstilling (EU) 2022/758, gennemføres. Der er navnlig behov for passende uddannelse af retsvæsenets aktører (både dommere og forsvarsadvokater) samt bredere oplysningsaktiviteter i medlemsstaterne rettet mod borgerne i almindelighed, idet de alle som deltagere i den offentlige debat kan blive mål for en SLAPP-retssag. Disse uddannelses- og oplysningsforanstaltninger bør være tilstrækkeligt fokuseret på de SLAPP-sager med en tværnational dimension, som er omfattet af direktivforslaget. Derudover bør der tilrettelægges generelle kampagner i alle medlemsstater med henblik på udbredelse af kendskabet til og fremme retten til ytringsfrihed som et supplement til og en forstærkning af direktivet.

3.18. Et vigtigt element i bekæmpelsen af strategiske retssager, der har til formål at kvæle den offentlige debat, bør også være gratis juridisk bistand til de enkeltpersoner og organisationer, der kan blive ramt. EØSU støtter oprettelsen og udviklingen af juridiske klinikker på universiteter og via juridiske faglige sammenslutninger samt andre enheder, der kan yde en sådan støtte. Det skal dog sikres, at de organer, der anbefales af medlemsstaterne til at udføre disse aktiviteter, er troværdige, uafhængige og professionelle, og at deres aktiviteter er underlagt passende uafhængig kontrol af myndighederne i den pågældende medlemsstat.

Bruxelles, den 26. oktober 2022.

Christa SCHWENG
Formand
for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg